

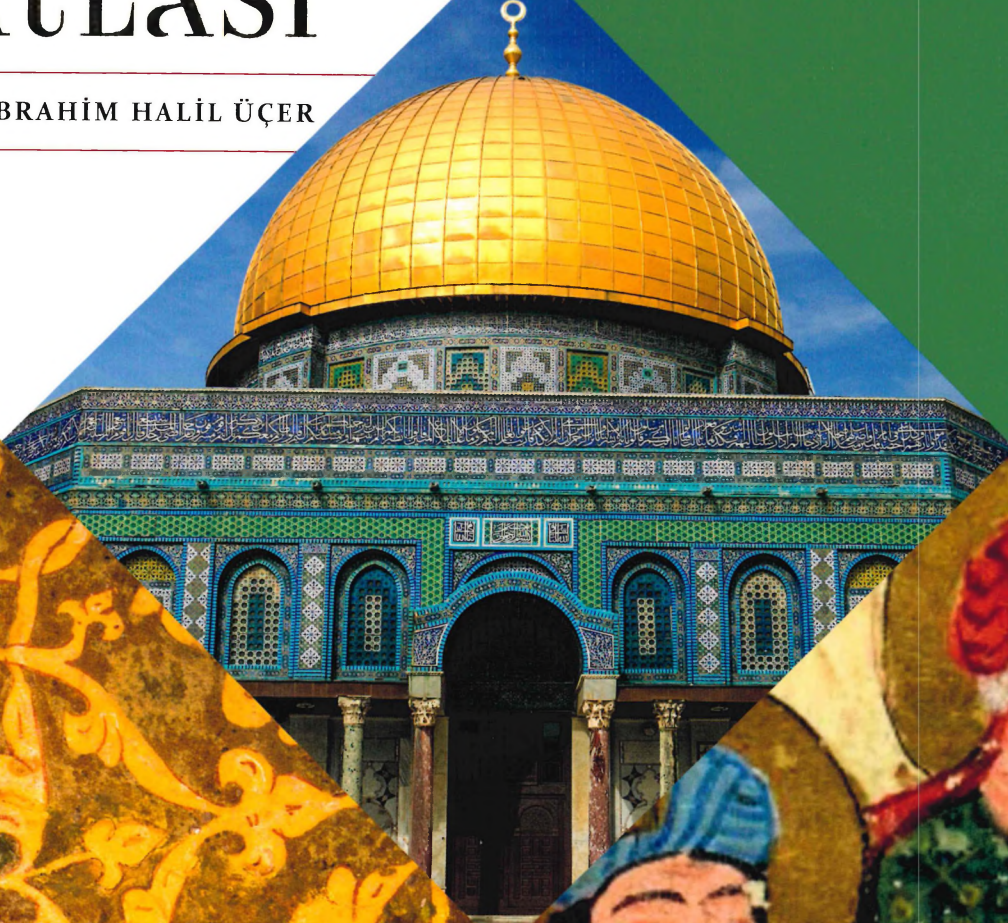

İSLAM DÜŞÜNCE ATLASI

EDİTÖR: İBRAHİM HALİL ÜÇER

1

KLASİK
DÖNEM

İLEM
İLMİ ETÜDLER DERNEĞİ

KONYA
BÜYÜKŞEHİR

İSLAM DÜŞÜNCE ATLASI

Konya Büyükşehir Belediyesi Adına Sahibi: Tahir Akyürek
Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları: 360
Setrifika No: 21473

İstanbul 2017
ISBN 978-605-389-304-2

EDİTÖR

İbrahim Halil Üçer

TASARIM KONSEPTİ

Muhammet Nur Anbarlı

UYGULAMA

Muhammet Nur Anbarlı
Furkan Selçuk Ertargin
Esat Yılmaz
Ahmet Karataş

HARİTALANDIRMA VE INFOGRAFİK

Erol Polat

GEOMETRİK DESENLER

Serap Ekizler Sönmez

TASHİH

Semih Atış

YAPIM

MNA Tasarım

BASKI ÖNCESİ HAZIRLIK

Yüksel Yücel

BASKI VE CİLT

Karist Baskı Çözümleri

www.islamdusunceatlası.org

İlmi Etüdler Derneği

Aziz Mahmut Hüdayi Mahallesi,
Halk Caddesi, Türbekapısı Sokak, No: 13,
Üsküdar 34672 İstanbul
+90 216 310 43 18
www.ilem.org.tr

**KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ**

Konya Büyükşehir Belediyesi
Nişantaş Mahallesi, Vatan Caddesi, No: 2
Selçuklu 42060 Konya
+ 90 332 221 14 00
www.konya.bel.tr

Çünkü pentatonik olan bu gam, Helen medeniyetiyle ilişkiye girilmeden çok önce Çin'de kullanılıyor ve herhangi bir Grek etkisinden bağımsız Batı Asya'da bulunuyordu. Bugün bile gerek Türk gerek İran ve gerekse Arap müzikleri nazariyatında İbn Sînâ'nın teorilerini görmemek ve o dönemlerde temellendirilen sesleri duymamak mümkün değildir.

Öne Çıkan Eserleri

- ☞ *el-Hikmetü'l-Arûziyye (el-Mecmû')*. Nşr. Muhsin Sâlih. Beyrut, 2007.
- ☞ *Dânişnâme-yi 'Alâî*. Nşr. M. Mu'în. Tahran: Silsile-i İntişârât-i Encümen-i Âsâr-ı Millî, 1951.
- ☞ *Kitâbuş-Şifâ' I-X*. Nşr. İ. Medkûr vd. Kahire, 1952-83.
- ☞ *el-Mebde' ve'l-me'âd*. Nşr. Abdullah Nûrânî. Tahran, 1984.
- ☞ *el-Mübâhasât*. Nşr. Muhsin Bîdârfer. Kum: İntişârât-ı Bîdâr, 1423.
- ☞ *Kitâbu'l-Hidâye*. Nşr. Muhammed Abdüh. Kahire: Külliyyetü Dâri'l-Ulûm, Câmiatü Kâhire, 1974.
- ☞ *Tefsîru Kitâbi Esûlûcyâ mine'l-İnsâf*. Nşr. Abdurrahmân Bedevî. *Aristû inde'l-Arab* içinde. Kuveyt: Vekâletü'l-matbû'ât, 1980.
- ☞ *Uyûnu'l-hikme*. Nşr. A. Bedevî. Beyrut-Kuveyt: Dâru'l-kalem, Vekâletü'l-matbû'ât, 1980.
- ☞ *Hayy b. Yakzân*. Nşr. Ahmed Emin. Kahire, 1952.
- ☞ *Mantıkü'l-meşrîkiyyîn*. Kum: Ayetullâhi'l-uzmâ el-Mar'aşî, 1405.
- ☞ *Ahvâlu'n-nefs*. Nşr. Ahmed Fuâd el-Ehvânî. Kahire: Dâru İhyâi kutubi'l-arabiyye, 1953.
- ☞ *el-Kânûn fi't-tıbb I-IV*. Nşr. I. al-Qashsh. Beyrut, 1993.
- ☞ *Urcûze fi't-tıbb*. Nşr. Züheyr el-Bâbâ. Halep, 1984.
- ☞ *et-Ta'likât*. Nşr. Abdurrahmân Bedevî. Kum: Mektebetü'l-i'lâmi'l-İslâmî, 1984.
- ☞ *en-Necât*. Nşr. Abdurrahmân Umeyre. Beyrut: Dâru'l-cil, 1992.
- ☞ *el-İşârât ve't-tenbihât*. Nşr. Muctebâ ez-Zârîfî. Kum: Mektebetü'l-i'lâmi'l-İslâmî, 1380.
- ☞ *el-Adhaviyye fi emri'l-me'âd*. Nşr. Hasan Âsî. Beyrut, 1987.
- ☞ *Kitâbu'l-Hudûd*. Nşr. ve Fr. çev. A. -M. Goichon. Kahire: Publications de L'Institute Français D'archologie Orientale, 1963.

İleri Okumalar için Öneriler ve Kaynakça

- ☞ İlhan Kutluer. *İbn Sînâ Ontolojisinde Zorunlu Varlık*. İstanbul: İz Yayınları, 2002.
- ☞ Ali Durusoy. *İbn Sînâ Felsefesinde İnsan ve Alemdeki Yeri*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2008.
- ☞ M. Cüneyt Kaya. *Varlık ve İmkân, Aristoteles'ten İbn Sînâ'ya İmkânın Tarihi*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2011.
- ☞ Ömer Türker. *İbn Sînâ Felsefesinde Metafizik Bilginin İmkânı*. İstanbul: İsam Yayınları, 2010.

☞ İbrahim Halil Üçer. *İbn Sînâ Felsefesinde Suret, Cevher ve Varlık*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2017.

☞ Dimitri Gutas. *İbn Sînâ'nın Mirası*. çev. M. Cüneyt Kaya. İstanbul: Klasik Yayınları, 2011.

☞ Ömer Mahir Alper. *İbn Sînâ*. İstanbul: İsam Yayınları, 2014.

☞ Robert Wisnovsky. *İbn Sînâ Metafiziği, Kaynakları ve Gelişimi*. çev. İbrahim Halil Üçer. İstanbul: Klasik Yayınları, 2011.

☞ Ahmet Hakkı Turabi. *İbn Sînâ'nın Kitabü'ş-Şifası'nda Musiki*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2002.

☞ Ahmet Hakkı Turabi. "İbn Sînâ-Mûsiki". *DİA*. C. XX, s. 336-7.

☞ Ahmet Hakkı Turabi. *İbn Sînâ Mûsiki*. İstanbul: Litera Yayınları, 2004.

☞ Ahmet Hakkı Turabi. "İbn Sîna ve Müzik". Uluslararası İbn Sîna Sempozyumu, 22-24 Mayıs 2008. *Uluslararası İbn Sîna Sempozyumu Bildiriler*. İstanbul, 2008: 195-216.

—İbrahim Halil Üçer — Mûsiki Kısmı: Ahmet Hakkı Turabi

Barkod okuyucusu aracılığıyla, bilginle ilgili video sunumu izleyebilirsiniz.

BİLGİNLER

İbn Zeyle

(ö. 440/1048)

Riyaziyyât uzmanı, felsefeci ve mûsikî nazariyecisi

İsfahan'da dünyaya gelen İbn Zeyle hayatını doğduğu yerde sürdürmüştür. Kaynaklarda hayatı hakkında yeterli kadar bilgi bulunmamaktadır. İbn Zeyle'nin bazı kaynaklarda Mecûsî olduğu ifade edilmektedir. İyi bir riyâziyyât uzmanı ve mûsikî nazariyecisi olan İbn Zeyle'ye, bu yetkinliğinden ötürü kendisine "hakîm" lakabı verilmiştir. Özellikle hocası İbn Sînâ'nın eserlerini şerh ve telhis etmiştir. Bu şekilde İbn Sînâ'nın fikirlerinin yayılmasında büyük katkı sağlamıştır. Bunun yanında Hay b. Yakzân'a yazdığı Arapça şerhiyle ün kazanmıştır. Aynı zamanda kendisi Arap olmamasına rağmen çok iyi derecede Arapça bilen ve yazarlıkta ileri seviyeye ulaşmış bir edipti. Kendisine ait sözlerden birkaçı "Gelecek hakkında fazla düşünme, çünkü başına neyin gelip gelececeğini bilemezsin."; "Düşmanların birbirlerine düşerlerse onların birbirleriyle uğraşmaları seninle uğraşmalarına engel olur."; "Başına bir kötülük geldiğinde şöyle de: Bundan daha kötüsü olabilirdi, belki şimdi hoşuma gitmeyen bu iş ileride hayır kapıları açılmasına vesile olacak ve beni güzelliklere götürecektir."

İbn Zeyle'ye ait eserler:

İhtisârü Tabî'yyâtî's-Şifâi li İbni Sînâ
Şerhu Risâleti Hayy b. Yakkân li İbni Sînâ [İbnTufeyl Risalesi değildir]
Kitâbun fi'n-nefs
el-Kâfi fi'l-mûsikâ

el-Kâfi fi'l-mûsikâ adlı eseri mûsikî tarihi açısından çok önemlidir. Bu eser Kindî, Fârâbî'den alıntılar yapmaktadır. Ancak eserde ismini zikretmese de hocası İbn Sînâ'dan da alıntılar yapmıştır. Ancak bu alıntılarını yaparken Kindî, Fârâbî ve İbn Sînâ'nın özellikle ikâ husundaki görüşlerine pek çok eleştiri getirmiştir. Eserinde genel olarak mûsikînin tarifi, sesin oluşumu, sesin tarifi, sesin tizlik ve pestlik sebepleri, sesin insan nefesine etkisi, nağmenin tanımı, aralık tanımı, uyumlu aralıklar, aralık çeşitleri, cins tanımı, cins çeşitleri, cem' tanımı, cem' çeşitleri, lahin tanımı, lahinlerin telifi, lahinlerin çeşitleri, ikâ tanımı, ikâ çeşitleri ve Fars mûsikisinde yer alan o döneme ait mûsikî aletleri hakkında da bilgiler sunmaktadır.

Öne Çıkan Eserleri

el-Kâfi fi'l-mûsikâ. (11. yy) Thk. Zekeriya Yusuf. Kahire: Darü'l-kalem, 1964.

—Mehmet Öncel

BİLGİNLER

Ebû Ubeyd el-Cüzcânî

(V/XI. yüzyıl)

İbn Sînâ'nın öğrencisi astronom ve matematikçi

İbn Sînâ'nın öğrencisi olmakla birlikte aynı zamanda astronom ve matematikçi de olan Ebu Ubeyd el-Cüzcânî 10. Yüzyılın sonu ile 11. Yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır. Hayatı hakkında çok detaylı bilgilere sahip olmadığımız Cüzcânî'nin İslam felsefesi ve düşüncesi bağlamındaki en büyük katkısı, İbn Sînâ'nın otobiyografisini tamamlamış olmasıdır. Kiftî, İbn Ebi Usaybia, Beyhaki ve Şehrezuri gibi biyografi yazarları, İbn Sînâ'nın hayatı hakkındaki bilgilerde Cüzcânî'den faydalandıklarını belirtmektedirler. Ayrıca İbn Sînâ'nın başka eserlerine yönelik şerhler yazdığı da kaynaklarda zikredilmektedir. Cüzcânî astronomiyle ilgili eserlerinde Batlamyus astronomisinin sorunlarıyla ilgilenmesi ve çözüm arayışları itibarıyla ayrıca İslam astronomi tarihi için de önemli bir yere sahiptir.

Öne Çıkan Eserleri

Siretu Şeyh er-Reis. Kitâbü'n-necât fi'l-mantık ve'l-hikmeti't-tabiiyye ve'l-ilahiyye. Nşr. Macit Fahri. Darü'l-Afaki'l-Cedide. Beyrut, 1985: 23-34. İng. Tercümesi: L. E. Goodman, Avicenna, London-New York, 1992.

Kitâbu Keyfiyyeti'l-eflâk.

Hilâsu terkibi'l-eflâk. (Ferganî'nin Kitâbu'l-Cevâmî adlı eserine yazılmış bir şerh)

İleri Okumalar için Öneriler ve Kaynakça

Sargon Erdem. "Abdülvahid el-Cüzcânî". *DİA*. C. I, s. 277-278.

George Saliba. "Ibn Sina and Abu Ubayd el-Juzjani: The Problem of the Ptolemaic Equant". *Mecelletü Tarihi'l-Ulumi'l-Arabiyye*. 4/2. Halep, 1980: 376-403.

—Mehmet Zahit Tiryaki

BİLGİNLER

İbn Cebiol

(ö. 450/1058)

Endülüslü Yahudi felsefeci ve şair

Yahudi edebiyat ve felsefe tarihinde geniş bir yere sahip olan İbn Cebiol, genç yaşından itibaren şiir ve felsefe ile uğraşmıştır. Fiziksel olarak çirkinliği sebebiyle sosyal hayatta rol almaktan çekindiği bilinmektedir. Bu tavrı misantropi olarak algılanmış ve etrafında çokça efsane üretilmiştir. Genç yaşında İspanya'nın entelektüel çevreleri ile beraber olmasına rağmen buradan ayrılmış ve kendini himaye edecek kimseler bulmakta zorlanmıştır. Yahudi cemaati içerisinde de yazdığı hicivler nedeniyle dışlanmış ve nihayet şehrinde doğduğu şehirden kovulmuştur.

Öğretisi

İbn Cebiol'un düşüncesi, İslam felsefesinde Yahudi, İslami, Yeni Eflatuncu, Pitagorasçı, mistik, felsefi ve semitik öğelerin özgün bir karışımından oluşmaktadır. Eserlerinde diyalektik bir üslubu kullanarak Aristocu kavramsal çerçeveyi esas alsa da kendine özgü sübjektif bir dil kullanımını tercih etmiştir. Örneğin madde-sûret anlayışı Aristoculuktan soyutlanmış tamamen Yeni Eflatuncu imalara sahiptir. Bu karakteristik özelliği sonraki düşünürler tarafından Aristo'yu yanlış anladığı şeklinde yorumlanmıştır. Zat, hikmet ve iradede oluşan Tanrının mahyeti gibi konularda Plotinus gibi sudûr ile iradeyi uzlaştıran bir düşüncenin mimarıdır. Ortaya koyduğu temel kavramlardan biri, Philo'nun logosuna benzer bu Tanrısal irade anlayışıdır. İnsanın Tanrısal irade sonucu yaratıldığı ve gayesinin hikmete ulaşmak ve ahlaklı yaşamak olduğunu ifade etmektedir. İbn Cebiol'un eserlerindeki temel amacı da bu olmalıdır. İnsanın ne için yaratıldığı sorusuna cevap arayan şiirlerinde insan ruhunun madde dünyasından kurtulmak için ruhunu temizlemesi gerektiği, ruhun ancak böyle yüksek bir âleme yükselebileceğini belirtir. Yeni Eflatunculuğun temel temalarından biri olan bu manevi arınma ancak teorik ve pratik yetkinlik ile mümkündür. Bunun sonucunda insa-